

**DUDINSKÁ, IRINA – DUDINSKÝ, VLADISLAV  
(eds.): Idea tolerancie II. Prešov: Vydavateľstvo  
Prešovskej univerzity v Prešove, 2014. 343 s.  
ISBN 978-80-555-1219-8**

ANATOLIJ KLUČKOVICH

Katedra politológie a verejnej správy  
Fakulta spoločenských vied  
Užhorodska národná univerzita  
Email: klanat@mail.ru

Традиція наукових досліджень проблем толерантності на філософського факультету Пряшівського університету знаходить своє продовження у черговому збірнику наукових праць «Ідея толерантності II» за редакцією І. Дудінської та В. Дудінського.

Збірник присвячено широкому колу питань, пов'язаних з осмисленням теорії та практики толерантності, її мультикультурних засад, вимірів і меж у сучасному суспільстві. В сучасному глобалізованому світі, який стоїть перед лицем радикальної нетерпимості, насилля, тероризму, військових конфліктів, питання толерантності/інтолерантності набувають надзвичайно важливого значення як з позицій науки, так і суспільної практики. З огляду на актуальність і багатоаспектність зазначеної проблематики, до її аналізу долучилися своїми авторськими доробками більше сорока вчених з чотирьох сусідніх країн – Словаччини, Чехії, Польщі та України, що дозволило забезпечити предметну та інтернаціональну репрезентативність наукового дискурсу.

Толерантність як міждисциплінарний предмет аналізу розглядається авторами у філософському, теологічному, політологіч-

ному, соціологічному вимірах, що акцептується у широкому узагальнюючому розумінні толерантності. В передмові збірника толерантність визначається як позиція, що означає здатність сприймати (поважати) інакшість (інший погляд, інші оціночні судження і т. д.). Втрата цієї здатності логічно призводить до прояву різних форм інтолерантності на локальному та глобальному рівнях. В сучасних демократіях стало нормою утвердження толерантності як базового принципу організації соціуму.

Багатовимірна природа феномену толерантності обумовлює множинність конкретних аспектів його дослідження, що відзеркалено в обширній тематиці наукових доробків, презентованих в збірнику.

Теоретичним і методологічним аспектам аналізу проблеми толерантності/інтолерантності присвячені статті Я. Венсалека (толрантність і довіра), П. Галчіна (понятійний зміст толерантності), Р. Дупкали (толрантність і свобода), М. К. Стасіака (толрантність і людина свідомо), Є. Петруційової, Я. Фебера (межі толерантності). Зміст викладених матеріалів засвідчує, що концепція толерантності далека від однозначності позицій і може породжувати навіть пара-

докси. Аргументованість і зваженість авторських положень з опорою на теоретичну рефлексію дозволила зазначеним вченим здійснити багатоаспектну концептуалізацію феномену толерантності.

Концептуальне осмислення ідеї толерантності мислителями минулого аналізують у своїх статтях В. Вашкова, М. Лапошова, О. Мархевський, Д. Худікова. Дослідники простежують еволюцію змісту толерантності в науковій думці від теологічних, апологетичних обґрунтувань до ліберально-демократичних трактувань. Ретроспективний аналіз поглядів Миколи Кузанського, Джона Локка, Владіміра Соловйова, Томаша Масарика, Ладіслава Гануса, Міхаеля Новака актуалізується авторами в сучасному морально-етичному та політичному контексті.

Релігійний вимір толерантності презентували у своїх доробках Г. Геремешова, М. Голос, П. Данцак, Г. Зцекелі, М. Кормошова, Й. Ленч, Я. Шафін. Співвідношення толерантності та інтолерантності аналізується науковцями крізь призму релігійних вчень християнства та ісламу, міркувань церковних діячів і теологів. Не залишилися поза увагою авторів історія і практика діяльності сект, міжцерковних відносин, здійснення державної політики у релігійній сфері.

Значний інтерес викликають дослідження І. Дудінської, В. Дудінського, М. Кмеса, Г. Мелкусової, А. Полячкової, що розглядають ідейний зміст толерантності в сучасному глобалізованому світі, в умовах постмодерного суспільства. Авторами підкреслюється значення толерантності як інструменту суспільної комунікації і взаємодії в умовах глобалізації, яка постійно нагадує людству про те, що світ, попри свою різноманітність, в той же час єдиний.

Партійно-ідеологічний та електоральний контекст політичної толерантності/інтолерантності є предметом аналізу в статтях В. Данчішіна, М. Цірнера, Ю. Остапця та І. Остапець. Заслужовують на увагу висновки авторів щодо важливості внутрішньопартійної толерантності, впливу виборів на соціальну поляризацію в перехідних суспільствах.

У тісному зв'язку з проявами інтолеранції розглядають комплекс соціальних проблем М. Лачний, Ш. Сурманек, Р. Штефанчик, П. Гарбарчик. Теоретичні положення авторів щодо соціально-економічної нерівності, дискримінації на ринку праці, стереотипних поглядів словацької молоді підкріплені різноманітними матеріалами емпіричного характеру.

Конкретно-спрямованість дослідницького пошуку характерна працям М. Горінецького, Л. Лахутової, Р. Новотного, С. Новотної, які акцентують увагу на проблемних питаннях толерантного відношення до клієнта в практиці постмодерної медицини, соціальної служби та інформування громадян через комунікаційні засоби.

Питання толерантності належить до найбільш актуальних викликів у сучасному світі та, в тій чи іншій мірі, резонує у житті кожної країни, особливо в кризових умовах. В даному контексті інтерес викликають статті українських вчених (А. Ключковича, А. Мелеганич, І. Стряпка), які торкаються різних аспектів конфліктної ситуації в сучасній Україні.

Мультикультурним і міжнаціональним аспектам толерантності присвячені праці В. Бокши, Й. Мойдіша, К. Стасінкової, Г. Футо. В їх працях знайшли своє висвітлення питання щодо історії політики мадьяризації, проблеми словацько-польського прикордоння, правового положення національних меншин в Словаччині (зокрема ромів), расової політики в США. Автори аргументовано доводять, що в сучасних умовах толерантність є необхідною умовою взаємодії представників різних культур. Міжетнічна толерантність розглядається як продукт соціальної комунікації в полікультурних суспільствах. Підкреслюється важливість етнонаціональної політики держави, яка повинна бути одним із пріоритетних напрямків її діяльності, спрямованої на виключення етнічної, расової дискримінації та ксенофобії з суспільного життя та офіційних дискурсів.

Відмітною перевагою збірника є те, що вміщені праці дають можливість з'ясувати сучасний рівень наукової розробки проблематики толерантності. Матеріали збірника, по-перше, окреслюють основні напрямки

дослідження проблематики толерантності, актуальність її вивчення; по-друге, узагальнюють понятійні межі та складові концепту «толерантності», його висвітлення в науковій літературі; по-третє, розглядають проблему толерантності в практичній площині функціонування міжнаціональних, міжрелігійних, партійно-політичних, міжнародних відносин.

Попри те, що автори інколи дотримуються різних поглядів на проблеми толерантності, вони єдині в розумінні, що в сучасних умовах толерантність стає основним принципом не тільки міжособистісних

чи міжгрупових відносин, але й взаємовідносин міждержавного характеру.

Статті презентовані в збірнику, підтвердили комплексність дослідження проблематики толерантності, що вкрай важливо для її цілісного сприйняття. Дослідження в цій сфері вимагають міждисциплінарного підходу, а також залучення до наукового дискурсу окрім фахівців, також представників громадськості, державної влади.

На завершення, варто зазначити, що статті презентовані на високому фаховому рівні, і водночас подані у доступній і зрозумілій формі для широкого кола читачів.